

LA FI DEL CALENDARI (*Finis callendarium*)

Dr. Joaquim Perramon.
IAFI i Dep. Comunicació UAB.
Col·loqui de Filosofia de Vic, octubre 2012

El terme capital financer té diverses accepcions, però quan el concepte arriba al departament de matemàtiques de les Facultats d'Economia la definició esdevé precisa: ens matemàtic, complex binari, els components del qual són nombres reals no negatius. Es representa per (C,T) on C s'anomena quantia i T diferiment. L'interès és el preu financer total, i resulta de la diferència entre les quanties aportades i retornades, és a dir, entre les quanties dels dos membres de l'operació. $I = C' - C$

Doncs bé, en els seus orígens, el calendari (*calendarium*) era justament el llibre que servia per a anotar aquests conceptes (quanties aportades en préstec, quanties retornades i interès; C, C', I, ...). Aquesta eina (el calendari) es va mostrar **útil**, de manera que el seu ús es va estendre a altres àmbits diferents del financer per a representar una *distribució d'un seguit d'activitats durant un any o durant un període de temps* (DIEC, 2a accepció).

Ser útil significa allò de què *hom pot servir-se o treure un profit, capaç d'ésser usat beneficiosament* (DIEC, 2a accepció). No es d'estranyar, per tant, que el calendari hagi evolucionat tal com posa de manifest Salvador Cardús, per a qui la racionalitat productiva, tecnològica i industrial i les prioritats definides per la societat de consum han marcat la jerarquia de significats en la concepció del temps en el calendari. D'acord amb aquesta regla, avui el calendari tradicional, festiu i de base religiosa ha deixat pas al calendari modern, estrictament vacacional.

Malgrat que Cardús posa de manifest un fenomen social irrefutable, resulta interessant considerar certes opinions sobre l'adveniment de la societat del lleure fetes per John M. Keynes l'any 1930, en un assaig titulat *Les possibilitats econòmiques del nostres néts*, en el qual el *calendarium* també deixa de servir.

Resulta que l'era moderna econòmica s'inicià amb l'acumulació de capital. El poder d'acumulació per l'interès compost, dormit feia generacions, va despertar amb força i amb ell van venir els descobriments tècnics com el carbó, l'electricitat, el petroli, l'acer, la química, la radiotelegrafia, etc., i com a resultat de tot plegat el capital ha crescut extraordinàriament.

El somni de Keynes era que si es limitava el creixement de la població, els actuals déus -l'avarícia, la usura, l'ambició- i els incansables i decidits fabricants de diner podrien portar-nos fins a l'abundància econòmica, però tanmateix serien les persones que poguessin mantenir-se vives i cultivar-se cap un major perfeccionament del propi art de la vida i no vendre's pels mitjans de vida, les que serien capaces de gaudir de l'abundància. Pronosticava canvis morals en diverses esferes que permetrien de donar al motiu monetari el seu vertader valor. Hi ha molts exemples de que el diner és enganyós. Explicava en la

ponència del Col·loqui de Vic dedicat a la bellesa¹ que l'economia ha cercat un patró universal de valor però ha fracassat en l'intent, mentre que la bellesa quan és perdurable és un 'valor', en sentit econòmic, més absolut que els valors econòmics habituals perquè la bellesa aportava sintropia, és a dir, major ordre i energia. Com afirmava John Keats, la bellesa és veritat i la veritat és bellesa².

Amb això, Keynes enterra el 'calendarium' quan cita el professor de la novel·la *Sílvia i Bruno* de Lewis Carroll:

- *Només és un sastre, senyor, amb una factura - digué una veu suau fora de la porta.*
- *Ah, bé, aviat podré resoldre el seu negoci -va dir el professor als nens- si espera un moment. Senyor, quant puja, enguany?. Mentre parlava, el sastre havia entrat*
- *S'ha estat duplicant durant tants anys, com vostè sap- contestà una mica bruscamment- que m'agradaria tenir el diner ara. Son dues mil lliures”*
- *Oh, això no és res -observà descuidadament el professor, tocant-se la butxaca, com si sempre portés almenys aquesta quantitat a sobre- , però no li agradaria esperar un altre any i convertir-la en quatre mil? Pensi que es faria molt ric! Fins i tot podria ser un rei si volgués!*
- *No se sé si m'agradaria ser un rei -digué l'home pensativament-. Però m'alegraria toca diner fresc. Bé, crec que esperaré.*
- *Naturalment que ho farà -digué el professor- Té bon criteri. Ja ho veig. Passi-ho bé, senyor”.*
- *Li haurà de pagar alguna vegada aquestes quatre mil lliures?, preguntà Sílvia, mentre es tancava la porta després del creditor.*
- *“Mai!, maca - replicà amb èmfasi el professor-. Continuarà doblant la quantitat fins que mori. Ja ho veus, sempre val la pena esperar un altre any per a tenir el doble de diner”*

Els canvis morals que Keynes espera són que l'avarícia torni a ser un vici, que l'amor al diner com a possessió en comptes de l'amor al diner com un mitjà de gaudir dels plaers sigui reconegut pel que és, una pura morbositat. Que els fins siguin més valorats que els mitjans i, en definitiva, que es prefereixi el que és bo al que és útil. Amb això, diu Keynes, els savis seran els que menys pensin en el demà.

Quan passi el que preveu Keynes, deixarà de tenir sentit apuntar quanties aportades en préstec, quanties a retornar i interessos en el *calendarium*. És a dir, que Keynes elimina els dos conceptes bàsics sobre els que es recolza el *calendarium*: la utilitat i el temps. També preveu que aquests canvis de valors es produiran globalment i no com una catàstrofe.

Vuitanta anys després ja se'n pot fer una valoració, i el cert és que ja s'ha fet, com Andreu Mas-Colell en una conferència a Madrid l'any 2009. Keynes posava tres condicions al seu somni: la contenció del creixement demogràfic, la possibilitat d'evitar guerres i el progrés científic. Si es complissin aquestes condicions es produiria necessàriament un creixement de l'acumulació de capital.

Mas-Colell, tot i compartir l'anàlisi de Keynes, l'estén cent anys més, a la llum de com han anat les coses i el coneixement que tenim actualment de tot plegat. Bàsicament, diu, es podran resoldre les amenaces

¹ Joaquim M. Perramon (2009).

² A una urna grega

malthusianes (població, alimentació, energia, guerres), el treball no es reduirà a tres hores al dia com deia Keynes, no perquè no es pugui en termes de productivitat, sinó per la importància que adquirirà la carrera professional. Si tenim en compte a més que bona part del lleure es dedicarà a l'enriquiment cultural, podem compartir l'afirmació del rector de la Universitat de Barcelona, Dr. Dídac Ramírez, davant de les retallades pressupostàries que volen imposar, la universitat no és el problema sinó la solució. Pot ser el futur.

També, seguint Mas-Colell, entrarem en la mal anomenada societat del coneixement que s'hauria d'anomenar societat de l'acreditació pel fet que les transaccions no es fan en viu sinó telemàticament i el sistema ha de descansar en la confiança. I això és més preocupant perquè tal com hem vist en la crisi que estem patint, els mecanismes d'acreditació han fallat: auditories, agències de qualificació, reguladors administratius, etc. La pregunta que planteja és si serem capaços de proveir els nivells i les formes adequades d'acreditació.

Doncs bé, la meua experiència com investigador en l'àmbit de la informació econòmica és que la informació econòmica als mitjans està sistemàticament esbiaixada a favor de les empreses de sectors regulats. Els protagonistes de la informació econòmica són sistemàticament els bancs, les constructores, les elèctriques, les empreses de telefonia, etc. I per què? doncs per un problema anomenat la captura del regulador, posat de manifest per George Stigler, basat en un sistema d'informació asimètrica entre regulat, regulador i ciutadà que es supleix amb una informació alternativa als mitjans, subministrada pels subjectes regulats per tal de crear una opinió pública favorable. Aquestes empreses, per insistència dels seus departaments de comunicació (i pel fet de ser els grans anunciants) acaben acaparant el protagonisme informatiu. Clar i català, les empreses regulades ens fan beure a galet.

Les contínues bombolles informatives- l'aluminosi, les punt.com, la grip A, la bombolla financera, ... s'acaben pagant per la ciutadania tot seguint procediments democràtics. Als nostres nets encara els hi tocarà afrontar el deute quantios, que a través de l'Estat, ha de servir per cobrir la fallida de Bankia com a conseqüència d'una gestió econòmica i política que mereix el menyspreu i la indignació.

En la societat de l'acreditació, que anomena Mas-Colell, s'han de trobar un nou mecanisme de divisió de poder que garanteixi una democràcia efectiva i real i no purament formal. L'actual sistema ni garanteix la confiança ni és viable. Per tant, o millorem la democràcia o no només no enterrarem el *calendarium* sinó que tenim el risc de retrocedir sobre ell passant moltes pàgines enrere.

Referències

- Cardús, Salvador (1982)** "Calendari i modernitat" Papers, Revista de Sociologia, núm. 17 (pàg. 35-54)
- Keynes, John Maynard (1930)** "La posibilidades económicas de nuestros nietos". Ensayos de persuasión. Ed. Crítica. Barcelona, 1988
- Mas- Colell, Andreu (2009)** Keynes, sus nietos y los nuestros. Real Academia de Ciencias Morales y Políticas. Madrid
- Joaquim M. Perramon (2009)** "Panem et circenses. Economía, belleza i sintropia" La Belleza. Col·loqui de Vic, 2009. Societat Catalana de Filosofia
- Ramírez, Dídac (2012)** "L'amenaça dels perills invisibles". El Periódico, 4 d' abril de 2012
- Rodríguez, Alfonso M.(1998)**. Fundamentos de la matemática financiera. Alfonso Rodríguez Barcelona.